บทที่ 2

ความเป็นมา แนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ในต่างประเทศ

2.1 ความหมายของ Product Liability

ความหมายตามกฎหมายว่าด้วย Product Liability ของประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น โดยทั่วไปแล้ว คำว่า "Product Liability" หมายถึง ความรับผิดทางแพ่งของผู้ผลิตสินค้า สำหรับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินอื่นของบุคคลอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย ของในประเทศต่าง ๆ เช่น กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น โดยนำมาใช้กับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง[1] โดยจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องในสินค้า ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้ขายปลีก ซึ่งอาจต้องเป็นผู้รับผิด ซึ่งหลัก Product Liability เป็นหลักที่พัฒนาขึ้นใหม่มีพัฒนาการมาจากทฤษฎีความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิดหลายทฤษฎีด้วยกัน[2]

ความหมายในกฎหมายไทย ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ในมาตรา 4 ได้นิยามคำว่า "สินค้าที่ไม่ปลอดภัย" หมายถึง "สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีการเก็บรักษา คำเตือนหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้"

"ผู้เสียหาย" หมายถึง "ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย"

"ความเสียหาย" หมายถึง "ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่ให้รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นด้วย"

---

[1] อนันต์ จันทรโอภากร. (2544). *การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย.* เสนอต่อที่ประชุมนิติศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2 , หน้า 16 .

[2] โปรดดู 2.2 ความเป็นมา แนวความคิด ทฤษฎีและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ในต่างประเทศ

มาตรา 5 "ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมรับผิดต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม"

จากคำนิยามและบทบัญญัติดังกล่าว จึงอาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า หมายถึง ความรับผิดทางแพ่งของผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม เพื่อความเสียหายในชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินอื่นของผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่ได้ขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว โดยไม่รวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นเอง อันมีความหมายไปในแนวทางเดียวกับของกฎหมายในต่างประเทศ

ข้อคิดเห็นจากนักนิติศาสตร์ในประเทศไทย ศาสตราจารย์สุษม ศุภนิตย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า Product Liability หมายความถึง ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ อันมีสาเหตุมาจากความบกพร่องในการผลิต ความผิดปกติของผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งไม่อาจคาดหมายได้ตามธรรมดา ผู้เกี่ยวข้องในผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้ขายปลีก อาจต้องเป็นผู้รับผิด โดยธรรมชาติแล้ว ตัวผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นทรัพย์สิ่งของไม่อาจจะมีความรับผิดในความเสียหายได้[3]

2.2 ความเป็นมา แนวความคิด ทฤษฎีและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ในต่างประเทศ

บรรดาสินค้าอุปโภคบริโภคที่วางจำหน่ายอยู่ทั่วไปในท้องตลาด อาจมีบางชนิดที่ขาดความปลอดภัยอย่างเพียงพอต่อการบริโภค และก่อให้เกิดอันตราย สร้างความเสียหายให้แก่ผู้ซื้อสินค้า ผู้ใช้สินค้าหรือแก่บุคคลอื่น ในการแสวงหาเหตุผลอธิบายว่าใคร คือ ผู้ที่สมควรต้องรับผิดชอบและชดใช้สินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องอาศัยแนวทางพิจารณาความรับผิดทางแพ่ง[4] ซึ่งมีพัฒนาการของทฤษฎีทางกฎหมาย แนวความคิด คำวินิจฉัยของศาลมาเป็นเวลายาวนาน กระทั่งตกผลึกเป็นหลักการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ซึ่งเชื่อกันว่า มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในยุคปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย

---

[3] สุษม ศุภนิตย์. (2549). *คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 15.

[4] จิ๊ด เศรษฐบุตร. (2545). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 33. "ความรับผิดทางแพ่ง หมายถึง การกระทำของบุคคลอันก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งความเสียหายนี้ ต้องเป็นความเสียหายต่อเอกชน และกฎหมายบังคับให้บุคคลผู้เป็นต้นเหตุแห่งการกระทำนั้นใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายนั้นกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องความรับผิดทางแพ่งนี้ ได้แก่กฎหมายแพ่ง..."

ความรับผิดทางแพ่ง สามารถแบ่งออกเป็น ความรับผิดทางสัญญา และความรับผิดทางละเมิด ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ Product Liability มีพัฒนาการมาจากทฤษฎีความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิดหลายทฤษฎีด้วยกัน

2.2.1 ทฤษฎีความรับผิดทางสัญญา (Contractual Liability)

ความรับผิดทางสัญญา คือ ผลจากปฏิบัติผิดสัญญา ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้กระทำจึงเกิดความรับผิดในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น[5]

ในช่วงยุคศตวรรษที่ 18 สังคมตื่นตัวต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างกว้างขวาง เกิดปรัชญาทางสังคม ที่มีความเชื่อในลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "Individualism") คือ นิยมความเป็นปัจเจกชนหรือเอกชน ซึ่งสามารถใช้สิทธิในการตัดสินใจของตนเองอย่างเสรี รัฐต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนและต้องรับรองให้เป็นไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้น โดยถือว่าบุคคลแต่ละคนมีเสรีภาพที่จะทำสัญญาผูกมัดตนเองได้และการจำกัดเสรีภาพของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยการใช้เสรีภาพของบุคคลนั้นเอง[6] ด้วยแนวความคิดที่ส่งเสริมให้บุคคลเริ่มใช้เสรีภาพในการทำสัญญามากขึ้น พัฒนาการทางสังคมในการทำสัญญาก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป Henry Sumner Maine[7] ได้เขียนไว้ในผลงานชื่อ Ancient Law ว่า พัฒนาการของสังคมได้พัฒนามาจากสถานะ (Status) มาสู่สัญญา (Contract) ซึ่งจากเดิมในสมัยโรมันบิดาของครอบครัวเท่านั้น จึงจะเป็นผู้มีสถานะเป็นผู้ทำสัญญาได้ แต่ลัทธิ Individualism ได้เปลี่ยนแปลงแนวคิดไม่ยึดถือต่อสถานะของบุคคล เชื่อถือว่าปัจเจกชนสามารถแสดงเสรีภาพได้ในการทำนิติกรรมสัญญา[8]

ในยุคนั้น แนวคิดหนึ่งที่มีความสอดคล้องกัน และมีบทบาทสำคัญต่อทางเศรษฐกิจของสังคมโลกในเวลาต่อมา คือ ลัทธิเสรีนิยม (Liberalism) (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "Liberalism") โดย Adam Smith[9] ได้เขียนไว้ในผลงานชื่อ ความมั่งคั่งของประชาชาติ (The Wealth of Nations) กล่าว

---

[5] เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

[6] ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสตถิพันธุ์. (2550). *คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: วิญญชน. หน้า 237.

[7] Sir Henry Sumner Maine นักกฎหมายและนักประวัติศาสตร์อังกฤษ

[8] ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสตถิพันธุ์. อ้างแล้ว, หน้า 235-236.

[9] วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2009). *อดัม สมิธ* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://th.wikipedia.org/wiki/ [2009, January 25]. "... Adam Smith นักปรัชญาศีลธรรมและนักเศรษฐศาสตร์การเมือง ชาวสก็อตแลนด์ เป็นผู้มีส่วนสำคัญกำหนดแนวคิดเศรษฐศาสตร์ตลาดเสรี..."

ไว้ในทฤษฎี The Invisible Hand [10] ว่า " บุคคลทุกคน ควรที่จะมีอิสระในการจัดการผลประโยชน์ของตนเองด้วยวิถีของตนเอง (Every man should be free to put his own interest in his own way) กฎหมายมีหน้าที่ในการรับรองผลต่อการแสดงเจตนาของคู่สัญญาทางเศรษฐกิจ และมีการจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญาให้น้อยที่สุด เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ แนวความคิดของลัทธิ Liberalism จึงเชื่อในเสรีภาพในการทำสัญญาเช่นเดียวกับลัทธิ Individualism

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดดังกล่าว มิได้ให้ความสำคัญต่อความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจของผู้เข้าทำสัญญาว่า ส่งผลต่อเสรีภาพในการทำสัญญาอย่างไร[11]

ในยุคนั้น มีหลักกฎหมายที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวอยู่หลายประการ เช่น หลักอิสระในทางแพ่ง (Private Autonomy)[12] หรือหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of Will) (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "Private Autonomy") เป็นหลักกฎหมายในการทำนิติกรรม หมายถึงเอกชนมีอำนาจในการตัดสินใจโดยอิสระ เกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินของตน โดยกฎหมายมีหน้าที่ให้การรับรองการกระทำของบุคคล ให้เกิดผลทางกฎหมายต่อไป[13]

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า"Freedom of Contract") คือ ความมีเสรีภาพในการจะตกลงทำสัญญาและความมีเสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงภายหลังสัญญาเกิดขึ้นแล้ว

หลัก Freedom of Contract และหลัก Private Autonomy มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยหลัก Freedom of Contract อยู่บนฐานของหลัก Private Autonomy ซึ่งกว้างกว่า[14]

หลักความเท่าเทียมกัน (Equality) เชื่อในความมีอิสระและเสรีภาพของบุคคลในการทำสัญญาอย่างเท่าเทียม และกฎหมายให้การรับรองอำนาจของบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน

หลักความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา (Privity of Contract) (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า"Privity of Contract) สัญญามีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้น สัญญาจะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวแห่งสิทธิหรือก่อให้เกิดหนี้แก่บุคคลภายนอก ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องเป็นคู่สัญญาไม่ได้[15]

---

[10] จิระพงศ์ เต็มเปี่ยม. (2008). *มือที่มองไม่เห็น (invisible hand)*. หนังสือพิมพ์แนวหน้า ฉบับวันที่ 11 มกราคม 2551. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.naewna.com/news.asp?ID=90358 [2009, January 25]. "...ทฤษฎีมือที่มองไม่เห็น (invisible hand) อธิบายถึงความยืดหยุ่นของระบบตลาด ในการปรับตัวให้เข้ากับภาวะวิกฤติต่างๆ โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ..."

[11] ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสตถิพันธุ์. อ้างแล้ว, หน้า 237.

[12] ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสตถิพันธุ์. อ้างแล้ว, หน้า 25.

[13] ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสตถิพันธุ์. อ้างแล้ว, หน้า 25-26.

[14] ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสตถิพันธุ์. อ้างแล้ว, หน้า241-242 "...หลักเสรีภาพในการทำสัญญา(Freedom of Contract)และหลักอิสระทางแพ่ง(Private Autonomy) มีความแตกต่างกันในการทำนิติกรรมประการเอก คือ จำนวนบุคคล สำหรับหลักเสรีภาพในการทำสัญญานั้น ต้องทำระหว่างบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปเต่ในส่วนของหลักอิสระในทางแพ่งสามารถทำได้โดยบุคคลฝ่ายเดียว หรือโดยบุคคลหลายฝ่ายประการที่สองคือขอบเขตการจัดการในเรื่องทรัพย์สิน หลักเสรีภาพในการทำสัญญาใช้สำหรับจัดการทรัพย์สินของคู่สัญญาเท่านั้น เต่หลักอิสระในทางแพ่งใช้จัดการในเรื่องส่วนตัวได้ด้วย..."

หลักความยุติธรรม (Equity) การทำสัญญาต้องอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม[16]

หลักความแน่นอนของกฎหมาย (Certainty of Law) กฎหมายที่จะบังคับใช้กับประชาชนนั้นต้องมีความแน่นอน เพื่อความยุติธรรมประชาชนจะต้องสามารถรู้ถึงกฎหมายและผลที่จะได้รับจากการฝ่าฝืนกฎหมาย[17]

แนวความคิดเรื่องหลัก Freedom of Contract เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย ส่งผลต่อหลักความรับผิดทางสัญญาในการซื้อขายสินค้า ถือหลักให้ฝ่ายผู้ซื้อ ต้องใช้วิจารณญาณเลือกซื้อด้วยความระมัดระวังตามหลักภาษาละตินว่า *"Caveat Emptor"*[18] หรือ "Let the Buyer Beware" หมายความว่า "ผู้ซื้อต้องระวัง" (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า *"Caveat Emptor"*) ผู้ซื้อต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบสินค้าขณะรับมอบสินค้านั้น หากสินค้าชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้อย่อมต้องรับผลความเสียหายแห่งการเลือกซื้อนั้นเอง[19]

พัฒนาการของการใช้หลัก Freedom of Contract อย่างกว้างขวาง ทำให้บางกรณีเกิดแนวโน้มที่จะถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือ ในการแสวงหาประโยชน์ของคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่า กำหนดข้อตกลงในสัญญาเอาเปรียบคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจน้อยกว่าทำให้อยู่ในภาวะมีทางเลือกน้อย[20] หลักความรับผิดทางสัญญาโดยผู้ขาย ยังคงมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายรับผิดจะต้องมีนิติสัมพันธ์กันทางสัญญาระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อเท่านั้น ตามหลัก Privity of Contract เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะส่งผลต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้เสียหาย ดังนี้คือ

(1) ผู้เสียหาย ซึ่งไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้า ไม่อาจใช้สิทธิฟ้องร้องผู้ขายปลีก ผู้ค้าส่ง ผู้จัดจำหน่าย หรือผู้ผลิตได้ เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาต่อกัน

---

[15] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. (2009). ***บทที่ 8 ผลแห่งสัญญา***. โครงการ E-Learning (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://e-learning.mfu.ac.th/mflu/1602203/chap8.htm [2009, January 25].

[16] พิทยา วิทยาไพโรจน์. (2549). ***ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาไม่เป็นธรรม : ศึกษากรณีสัญญาประกันวินาศภัย.*** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, หน้า 5-6.

[17] วินิตย์ ศรีภิญโญ. (2550). ***กฎหมายเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีสัญญากู้ยืมของ ธนาคารพาณิชย์.*** หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 11. สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 21.

[18] Black's Law Dictionary. (1991). Abridged Sixth Edition.. *Caveat Emptor* or Let the buyer beware. This maxim summarizes the rule that a purchaser must examine, judge, and test for himself. This maxim is more applicable to judicial sales, auctions, and the like, than to consumer goods where strict liability, warranty, and other consumer protection laws protect the consumer-buyer.

[19] ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2521). ***การควบคุมโฆษณาเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค***. วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 10 (2), หน้า 245-246.

[20] ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสตถิพันธุ์. อ้างแล้ว, หน้า 237.

(2) ผู้เสียหายที่เป็นผู้ซื้อสินค้านั้น อาจใช้สิทธิฟ้องร้องได้จากผู้ขายปลีกที่ขายให้แก่ตนเท่านั้น แต่ผู้เสียหายไม่อาจใช้สิทธิฟ้องร้องผู้ค้าส่ง ผู้จัดจำหน่ายหรือผู้ผลิตไม่ได้ เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาต่อกัน

(3) หากผู้เสียหายที่เป็นผู้ซื้อสินค้า ใช้สิทธิฟ้องร้องผู้ขายปลีกที่ขายสินค้าให้แก่ตน ผู้ขายปลีกก็อาจใช้สิทธิฟ้องไล่เบี้ยเอาจากผู้ค้าส่ง และเกิดการฟ้องไล่เบี้ยกันเป็นทอดๆ ต่อกันไปจนถึงผู้ผลิต ซึ่งผลก็คือจะเกิดคดีฟ้องร้องจากมูลเหตุเดียวกันขึ้นสู่ศาลจำนวนมาก[21]

ด้วยข้อจำกัดดังกล่าว การนำหลัก Privity of Contract มาใช้แก่การเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงถูกทบทวนถึงความเหมาะสมแก่สภาพข้อเท็จจริงในสังคม และเกิดความพยายามในการแสวงหาเหตุผลและหลักการที่เหมาะสมแก่การปรับใช้กรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า

ในยุคปัจจุบันภารกิจในการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้บริโภค เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อทฤษฎีทางกฎหมาย ภายใต้ความเชื่อพื้นฐานว่า ผู้ประกอบการมีฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจการต่อรองเหนือกว่าผู้บริโภค รัฐมีความจำเป็นต้องเข้าแทรกแซงให้ความคุ้มครองต่อผู้บริโภค โดยการจำกัดการใช้หลัก Private Autonomy และหลัก Freedom of Contract ด้วยเห็นว่าแนวความคิดดังกล่าว เหมาะสมสำหรับสภาพสังคมที่คู่สัญญามีอำนาจต่อรองเท่าเทียมกัน หลัก Privity of Contract ที่เป็นผลสืบเนื่องจาก Freedom of Contract นั้น ไม่สอดคล้องต่อการคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า อาจเป็นบุคคลอื่นไม่จำกัดเพียงแต่ผู้ซื้อสินค้า ความรับผิดชอบในความเสียหายที่จำต้องอาศัยความผูกพันทางสัญญา จึงเป็นอุปสรรคในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่มิใช่คู่สัญญา ในหลายประเทศได้พยายามหาแนวทางพัฒนาหลักความรับผิดทางสัญญาของตนที่แตกต่างกันออกไป เพื่อขจัดอุปสรรคในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย เช่น การกำหนดผู้บริโภคตามแนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ไม่จำกัดแต่เพียงผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกัน แต่ขยายความรับผิดของผู้ขายไปสู่บุคคลอื่นๆด้วยและมีความจำเป็นต้องจำกัดหลัก Freedom of Contract บางประการ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่าคู่สัญญา การรับประกันโดยผู้ขาย อันเป็นแนวคิดที่ประเทศต่างๆ ได้มีพัฒนาการไปสู่กฎหมายว่าด้วย Product Liability ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในบทนี้

---

[21] อนันต์ จันทรโอภากร. (2544). *การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบเรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย*. เสนอต่อที่ประชุมนิติศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2. ม.ป.ท. หน้า 61-62.

2.2.2 ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิด (Tort Liability)

ความรับผิดทางละเมิดนั้นเกิดจากการล่วงสิทธิผิดหน้าที่ (Breach of Duty)[22] มิได้ใช้สิทธิอันกฎหมายกำหนด ซึ่งบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะไม่ให้ผู้ใดล่วงสิทธิ อันเป็นการผิดหน้าที่ต่อตน และผู้กระทำต้องรับผิดชดใช้ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น[23]

ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิด ซึ่งแตกเป็นหลายแนวความคิด มีความเปลี่ยนแปลงสอดคล้องไปตามยุคสมัยและสภาพสังคมโลก โดยอาจแบ่งตามระบบกฎหมาย คือ

(1) ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดมีพัฒนาการมาจาก 2 แนวคิดที่สำคัญ กล่าวคือ

แนวคิดที่หนึ่ง ในยุคสมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรมประมาณปี ค.ศ.1760 เป็นต้นมาได้เกิดเหตุการณ์ เปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมการเมืองและการปกครองในประเทศต่างๆ คือ การประกาศอิสรภาพในประเทศสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1776) การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศฝรั่งเศส (ค.ศ.1789-1799) นำระบบการปกครองแบบสาธารณรัฐ (Republic) มาใช้ โดยประชาชนตื่นตัวกับการมีและใช้สิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวาง ภายใต้ความเชื่อในการปกครองตนเองตามลัทธิ Individualism และแพร่ขยายต่อแนวความคิดในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง ส่งผลต่อแนวความคิดทางสังคม มีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจ และเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทางกฎหมาย โดยทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดได้สนองตอบต่อความเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมการผลิต ใช้หลักทฤษฎีความผิด (Fault Theory) (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "Fault Theory") โดยถือว่าความรับผิดจะต้องเกิดจากผู้กระทำมีเจตนา หรือประมาทเลินเล่อในการกระทำ (No Liability Without Fault) และก่อให้เกิดความเสียหายทฤษฎี ความผิดดังกล่าว ส่งผลให้หลักความรับผิดทางละเมิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าเกิดเป็นภาระแก่ผู้เสียหาย ในอันที่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ และความเสียหายนั้นเป็นผลอันเนื่องมาจากการกระทำนั้น[24]

---

[22] Black's Law Dictionary. (1991). Abridged Sixth Edition. Breach of Duty. In a general sense, any violation or omission of a legal or moral duty. More particularly , the neglect or failure to fulfill in a just and proper manner the duties of an office or fiduciary employment. Every violation by a trustee of a duty which equity lays upon him, whether willful and fraudulent, or done through negligence or arising through mere oversight or forgetfulness, is a breach of duty.

[23] ไพจิตร ปุญญพันธ์. (2548). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 1-2.

[24] สุษม ศุภนิตย์. (2537). *คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า 8.

แนวคิดที่สองในยุคก่อนคริสตวรรษที่ 19 ถือว่าเมื่อเกิดความเสียหายต้องได้รับการชดใช้ มีหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคล ในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย มุ่งพิเคราะห์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยไม่พิเคราะห์ถึงองค์ประกอบภายในจิตใจของผู้กระทำ ว่าจะเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่และด้วยอิทธิพลของศาสนาที่เข้ามามีบทบาทต่อกฎหมายบ้านเมือง จึงได้ถือว่าผู้ละเมิดประพฤติผิดต่อศีลธรรมด้วย [25]

(2) ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดทางละเมิด คือ ทฤษฎีรับภัย (Théorie du Risque Créé หรือ Theory of Risk) (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "Theory of Risk") เป็นทฤษฎีที่แพร่หลายในประเทศฝรั่งเศส ถือหลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดว่า ในการกระทำใดๆ ย่อมเป็นการเสี่ยงภัย อาจส่งผลดีหรือผลร้าย จากการกระทำนั้น ผู้กระทำจำต้องรับผลของการเสี่ยงภัยนั้น หากมีภัย คือ ความเสียหายเกิดขึ้น ผู้กระทำก็ต้องรับผิดต่อความเสียหายนั้น ความเสียหายจึงถือเป็นภัยไปกับผู้กระทำ

ทฤษฎีนี้ ยกหลักความผิดออกจากหลักเกณฑ์ละเมิด โดยมีเหตุผลในทางกฎหมายและทางพฤติการณ์ ดังนี้

ทางกฎหมายถือว่า การรับผิดทางละเมิด คือ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหาย ซึ่งมิใช่การลงโทษเช่นความรับผิดทางอาญา โดยการรับผิดทางละเมิดนั้น ผู้กระทำจึงไม่จำเป็นต้องมีความผิดเช่นเดียวกับการรับผิดทางอาญา ซึ่งมีความแตกต่างของหลักเกณฑ์ ดังนั้น เมื่อเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ก็สมควรถือว่า ได้กระทำละเมิดและต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายแล้ว[26]

ทางพฤติการณ์ ถือว่า ผู้เสียหายไม่ควรเป็นผู้ต้องรับผิด ในความเสียหายที่มิใช่เกิดจากการกระทำของตน กรณีไม่อาจทราบแน่ชัดว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากสาเหตุใด ควรใช้เกณฑ์การพิจารณาว่า ความเสียหายหรือภัยนั้น เป็นผลมาจากสาเหตุใด และผู้ใดเป็นผู้ก่อให้เกิดภัยนั้น ผู้ก่อภัยก็อยู่ในฐานะต้องรับผิดชอบในความเสี่ยงภัยและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยนั้น[27]

แนวความคิดที่เป็นบ่อเกิดแห่ง ทฤษฎีรับภัย ถือกำเนิดราวศตวรรษที่ 19 ในสมัยนั้นมีความเห็นอยู่ 2 แนวทางคือ ความเห็นของปรัชญาเมธี กับความเห็นทางการเมือง

---

[25] เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-8.

[26] สุษม ศุภนิตย์. อ้างแล้ว, หน้า 106.

[27] สุษม ศุภนิตย์. อ้างแล้ว, หน้า 107-108.

ก. ความคิดเห็นของปรัชญาเมธี สำนักความคิดปฏิฐานนิยม (Le Positivisme)[28] (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "Le Positivisme") มีแนวคิดเห็นขัดแย้งกันในกฎหมายอาญาว่า ผู้ต้องรับผิดในทางอาญา โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาไปถึงเจตนาของผู้ต้องหา แต่ควรพิจารณาจากกรรมหรือการกระทำของผู้ต้องหา ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน ทั้งนี้ ก็ด้วยเหตุผลว่า เป็นเรื่องยากที่จะพิจารณาลึกลงถึงเจตนาของผู้ต้องหาได้ ในหลายกรณีอาจไม่พบเจตนามุ่งร้ายหรือมีเจตนาอยู่บ้างแต่น้อย ด้วยปัจจัยองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพล เช่น พันธุกรรม การขาดที่พึ่งอุปการะ การขาดการศึกษาหรือความยากจน เป็นต้น เมื่อพิจารณาไม่พบถึงเจตนาของผู้ต้องหาแล้ว ย่อมส่งผลต่อความรับผิดในทางอาญา ซึ่งผลเสียต่อมาก็คือ กฎหมายอาญาไม่อาจจะให้ความคุ้มครองแก่ชุมชนได้สมตามเจตนารมณ์ หลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญานั้น จึงควรพิจารณาถึงผลแห่งการกระทำว่าเกิดขึ้นเพียงไร ก็ให้ถือว่ามีความรับผิดเพียงนั้น

ในการนำความคิดเห็นนี้ มาใช้ในกฎหมายอาญากลับไม่ได้รับการยอมรับ โดยมีข้อโต้แย้งการพิจารณาแต่เพียงผลของการกระทำ โดยไม่พิจารณาถึงความมีเจตนามุ่งร้ายของผู้กระทำนั้นไม่ชอบด้วยศีลธรรม ความคิดเห็นของสำนัก Le Positivisme จึงเป็นเพียงข้อพิจารณาให้ศาลใช้ความระมัดระวังต่อดุลพินิจในการลงโทษ โดยให้ศาลคำนึงถึงความเสียหายต่อชุมชนมาประกอบการวินิจฉัยด้วยเท่านั้น[29]

อย่างไรก็ตาม แม้ความเห็นของสำนัก Le Positivisme จะไม่อาจเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญา แต่กลับมีอิทธิพลต่อแนวความคิดในเรื่องความผิดรับทางละเมิด ซึ่งเป็นการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ไม่ใช่การลงโทษ ผู้ละเมิดต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จึงไม่จำต้องมีความผิด[30]

ข. ความคิดเห็นทางการเมืองและทางเศรษฐศาสตร์ จากการเกิดอุบัติเหตุในโรงงานอุตสาหกรรมบ่อยครั้ง และมีคนงานเป็นผู้ได้รับความเสียหายจำนวนมากที่ไม่ได้รับการชดใช้สินไหมทดแทนที่เป็นธรรม เนื่องจากผู้เสียหายเป็นฝ่ายต้องพิสูจน์ว่า เจ้าของโรงงานกระทำผิดฐานละเมิดและเกิดกระแสเรียกร้องถึงความไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหาย[31] ต่อมา ในศตวรรษที่ 19 ก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงต่อแนวคิดว่า รัฐมีความจำเป็นในการเข้าแทรกแซงกิจกรรมบางอย่าง เพื่อให้

---

[28] สุยม ศุภนิตย์. อ้างแล้ว, หน้า 106. "...สำนักอิตาเลียน L'école Italienne หรือที่รู้จักกันในชื่อ สำนักความคิดปฏิฐานนิยม (Le Positivisme หรือ L'école Positivisme Italienne) ..."

[29] สุยม ศุภนิตย์. อ้างแล้ว, หน้า 106.

[30] สุยม ศุภนิตย์. อ้างแล้ว, หน้า 106.

[31] สุยม ศุภนิตย์. อ้างแล้ว, หน้า 107.

ความช่วยเหลือผู้มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า เพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลก

Saleilles ผู้ให้กำเนิด ทฤษฎีรับภัย มีความเห็นว่า หลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดมีอยู่ 2 ประการ คือ ความเสียหาย และความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลระหว่างความเสียหายกับการกระทำของผู้กระทำละเมิด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การหาผู้ละเมิด คือ หาผู้ที่ก่อความเสียหายนั้นเพราะผู้ก่อ คือ ผู้ละเมิด ถือว่า ผู้ใดกระทำผู้นั้นรับภัยแห่งการกระทำนั้น เมื่อมีความเสียหายต้องมีการชดใช้เยียวยา[32]

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีฝ่ายสนับสนุน แต่ก็มีข้อคัดค้าน ทฤษฎีรับภัย โดยเสนอเหตุผลทางกฎหมาย และเหตุผลทางพฤติการณ์ ดังนี้

ทางกฎหมาย คือ Theory of Risk บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างกองทรัพย์สินของผู้ละเมิด ซึ่งมีความขัดแย้งกับหลักการของความรับผิดทางละเมิด กล่าวคือ หลักความรับผิดทางละเมิดบัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พิจารณาตัวบุคคล คือ การกระทำว่าผิดหรือไม่ด้วย

ทางพฤติการณ์ คือ ไม่ชอบด้วยหลักทางศีลธรรม ให้ผู้ที่มิได้กระทำผิดมารับภัยใช้ค่าเสียหาย[33]

ในยุคปัจจุบัน มีความเชื่อพื้นฐานว่า ผู้ประกอบการอยู่ในฐานะที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าผู้บริโภค นโยบายการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคของรัฐ จึงมีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับถึงความจำเป็น ซึ่งรัฐต้องจัดให้มีแก่พลเมือง ประเทศอุตสาหกรรมในยุโรปและในสหรัฐอเมริกาต่างมองเห็นปัญหาในการเยียวยาชดใช้ เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น จากการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น อุบัติเหตุจากยานพาหนะที่ชำรุดบกพร่อง ความเสียหายจากการบริโภคสินค้าและบริการกรณีเหล่านี้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความผิดของผู้ละเมิด แต่เป็นการยากที่ผู้เสียหายจะสามารถพิสูจน์ได้ว่า ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าหรือบริการ[34]

ทฤษฎีทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองผู้บริโภคได้ถูกทบทวน โดยเห็นว่า Fault Theory ไม่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน อิทธิพลของแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค ส่งผลให้ความรับผิดทางละเมิด ให้ความสำคัญต่อการชดใช้เยียวยาผู้เสียหายเป็นหลัก มีการพัฒนาแนวคิดในความรับผิดทางละเมิดให้ผู้กระทำต้องรับผิด โดยไม่คำนึงถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ จากแนวคิดพื้นฐานที่ว่า เมื่อผู้กระทำก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แก่คนในชุมชน ผู้กระทำต้องรับผิดโดยไม่คำนึงถึงความจงใจหรือประมาท

---

[32] สุษม ศุภนิตย์. อ้างแล้ว, หน้า 108-109.

[33] สุษม ศุภนิตย์. อ้างแล้ว, หน้า 110-111.

[34] สุษม ศุภนิตย์. *คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด.* อ้างแล้ว, หน้า 9.

เลินเล่อ และผู้กระทำจะรู้ถึงการกระทำนั้นหรือไม่ก็ตาม มีหลักการให้ความคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สิทธิส่วนบุคคล ชีวิตและทรัพย์สินของบุคคล มากกว่าจะเน้นที่ความผิดของผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย หรืออาจกล่าวได้ว่า เน้นที่ความรับผิด ไม่เน้นที่ความผิด[35]

ทฤษฎีทางกฎหมายที่สอดคล้องกับแนวความคิดดังกล่าว คือ

(1) ความรับผิดโดยเด็ดขาด (Absolute Liability หรือ No Fault Liability) (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "Absolute Liability") ความรับผิดอย่างสมบูรณ์ หรือความรับผิดแม้ปราศจากความผิดนั้น มีหลักให้ผู้กระทำต้องรับผิด แม้ไม่มีความผิดไม่ได้กระทำจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยไม่มีข้อยกเว้นให้ผู้ต้องรับผิดสามารถนำสืบหักล้าง เพื่อหลุดพ้นความรับผิดได้[36]

(2) ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "Strict Liability") มีหลักให้ผู้กระทำต้องรับผิด แม้มิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่คงมีข้อยกเว้นความรับผิดของผู้กระทำให้สามารถนำสืบหักล้างเพื่อหลุดพ้นความรับผิดได้ในบางกรณี [37]

หลักการที่สำคัญ คือ โจทก์ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบถึงความจงใจ หรือความประมาทเลินเล่อของจำเลย แต่โจทก์มีหน้าที่นำสืบว่า มีความเสียหายเกิดขึ้น จากการใช้สินค้าบริการของจำเลย ความเสียหายดังกล่าวจะต้องเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของโจทก์ โดยจำเลยต้องนำสืบให้ได้ว่า ตนไม่ต้องรับผิดเพราะความเสียหายดังกล่าวเกิดจากสาเหตุอื่น อันมิใช่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของตน[38]

มีข้อควรสังเกตว่า Theory of Risk, Absolute Liability, Strict Liability มีความคล้ายคลึงกันในผลแห่งทฤษฎี คือมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองผู้ต้องเสียหาย โดยไม่เน้นความผิดหากแต่แนวความคิดและวัตถุประสงค์ของหลักการ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและตามความจำเป็นของสังคม ในสถานการณ์ขณะนั้น

จากลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อการคุ้มครองผู้เสียหายตามหลัก Strict Liability ซึ่งมีความยืดหยุ่น ในการยกเว้นความรับผิดให้แก่ผู้ต้องรับผิดได้ในบางกรณี ทำให้หลักการดังกล่าว ได้รับความนิยมนำไปบัญญัติในกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคนั้น มุ่งเน้นให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น

---

[35] ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2517). ***คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง : ประมวลกฎหมายอาญา ลักทรัพย์โดยใช้อุบายมีได้หรือไม่ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย.*** กรุงเทพฯ : แสงทองการพิมพ์. หน้า 53.

[36] อนันต์ จันทรโอภากร. ***การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย.*** อ้างแล้ว, หน้า 88.

[37] สุษม ศุภนิตย์. (2549). ***คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์*** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิญญูชน. หน้า 10-11.

[38] เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

หลัก Strict Liability มีส่วนช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ความเสียหาย โดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด แรกเริ่มมีการนำไปบัญญัติในกฎหมายเกี่ยวกับความเสียหายอันเกิดแก่ยานพาหนะ การบินพาณิชย์

ต่อมา ความเสียหายอันเกิดจากสินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน เป็นที่ยอมรับถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องได้รับความคุ้มครอง เนื่องจากปัจจุบันระบบการผลิตและจัดจำหน่ายได้มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการผลิตสินค้า และมีแนวโน้มเป็นการผลิตเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้น ขณะที่การจำหน่ายสินค้าก็เกิดระบบการจัดจำหน่ายหลายขั้นตอน จากผู้ผลิต ผ่านผู้จัดจำหน่าย ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีกรายใหญ่ ผู้ค้าปลีกรายย่อยกว่าจะถึงมือผู้บริโภค โอกาสที่ผู้ผลิตจะเป็นผู้จำหน่ายสินค้าโดยตรงกับผู้บริโภคเกิดขึ้นได้น้อยลง ผู้บริโภคยังขาดความสามารถเพียงพอ ที่จะตรวจสอบได้ถึงอันตรายของสินค้าในชีวิตประจำวัน หากได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ให้เยียวยาความเสียหายตามหลัก Fault Theory ผู้เสียหายยังคงมีภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ต้องรับผิดคนใด ในขั้นตอนใด ขณะที่กระบวนการผลิตสินค้าในปัจจุบันมีความซับซ้อน เทคนิคที่ใช้ในการผลิตถือเป็นความลับที่มีมูลค่าทางการค้า โอกาสที่ผู้เสียหายจะเข้าถึงข้อมูลการผลิตเป็นไปได้น้อย และมีความเป็นไปได้มากกว่าที่ผู้เสียหายจะไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องรับผิดได้ ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ส่งผลต่อโอกาสในการจะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรม ข้อจำกัดดังกล่าวถือเป็นช่องว่างและอุปสรรคสำคัญต่อการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค การพัฒนา โดยนำหลัก Strict Liability มาใช้แก่กรณีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าอุปโภคบริโภค จึงได้รับการยอมรับถึงความยืดหยุ่นเหมาะสม ในการแก้ไขข้อจำกัดจากการเรียกร้องค่าเสียหายตามหลักที่มีอยู่เดิม และได้รับความยอมรับอย่างแพร่หลาย เริ่มจากหลักกฎหมายที่ใช้บังคับแก่สินค้าบางประเภท เช่น เครื่องสำอาง อาหาร ยารักษาโรค และมีพัฒนาการใช้ครอบคลุมไปถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าอย่างกว้างขวาง ในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่นได้พัฒนาหลักกฎหมายไปใช้แก่ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อหลักกฎหมายว่าด้วย Product Liability จึงอาจกล่าวได้ว่า หลัก Strict Liability มีความสัมพันธ์ในฐานะหลักการสำคัญอย่างหนึ่งของกฎหมายว่าด้วย Product Liability

2.3 ความเป็นมาแนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ในประเทศไทย

แต่เดิมกฎหมายไทยในการฟ้องให้รับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ผู้เสียหายอาจฟ้องให้ผู้ที่ต้องรับผิดให้รับผิดตามสัญญา หรือกฎหมายลักษณะละเมิด

2.3.1 การฟ้องให้รับผิดตามสัญญา

1) ความรับผิดของผู้ขาย

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ซื้อขาย คือ ประมวลกฎหมายแพ่งละพาณิชย์ มาตรา 472 และมาตรา 473

มาตรา 472 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติก็ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิด

ความที่กล่าวมาในมาตรานี้ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่"

มาตรา 473 บัญญัติว่า "ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน

(2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน

(3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด"

จากมาตราที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า เมื่อผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าที่ซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 461)[39] ผู้ขายก็ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายโดยปราศจากความชำรุดบกพร่อง ดังนั้น หากทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นมีความชำรุดบกพร่องผู้ขายต้องรับผิดต่อผู้ซื้อ อย่างไรก็ดีความชำรุดบกพร่องนั้นจะต้องถึงขนาดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา ถ้าความชำรุดบกพร่องไม่ถึงขนาดเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสม เช่น ชำรุดบกพร่องเล็กน้อย ผู้ขายไม่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่

---

[39] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 461 บัญญัติไว้ว่า "ผู้ขายจำต้องส่งมอบทรัพย์สินซึ่งขายนั้นให้แก่ผู้ซื้อ"

ขายนั้น ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งละพาณิชย์ มาตรา 472 นอกจากนี้ความชำรุดบกพร่องดังกล่าวจะต้องมีอยู่ก่อนแล้ว หรือมีอยู่ในขณะที่สัญญาซื้อขาย หรือมีอยู่ในเวลาส่งมอบทรัพย์สินที่ขาย ส่วนความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นภายหลังผู้ขายไม่ต้องรับผิด[40]

ความรับผิดของผู้ขายในเรื่องความชำรุดบกพร่องนี้ ผู้ขายอาจต้องรับผิดด้วยการคืนราคาที่ผู้ซื้อได้ชำระให้ผู้ขายไปแล้ว นอกจากนี้ยังอาจต้องรับผิดในผลแห่งความเสียหายที่ผู้ซื้อได้รับนอกจากราคาทรัพย์สินด้วยก็ได้ ส่วนอายุความในการฟ้องร้องให้ผู้ขายต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องนี้มีอายุความ 1 ปีนับแต่วันที่ได้พบเห็นความชำรุดบกพร่อง[41]

และในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้ขายได้รับยกเว้นไม่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่ขาย กล่าวคือ[42]

1. ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน

2. ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน

3. ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด

นอกจากที่กล่าวมานี้ คู่สัญญาอาจจำกัดความรับผิดในความชำรุดบกพร่องโดยข้อสัญญาได้ กล่าวคือ ตกลงกันให้ผู้ขายไม่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องได้[43] แต่การจำกัดความรับผิดเช่นนี้ไม่คุ้มผู้ขายจากการต้องส่งคืนราคาแก่ผู้ซื้อในกรณีที่มีความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้น เว้นแต่จะมีการระบุไว้เป็นอย่างอื่น[44] กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตามข้อสัญญาว่าไม่ต้องรับผิดดังกล่าวนี้ไม่คุ้มถึง

---

[40] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4592/2514 ความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินซึ่งขายอันผู้ขายจะต้องรับผิดต่อผู้ซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 นั้น จะต้องเป็นความชำรุดบกพร่องที่มีอยู่ก่อนแล้วหรือมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขายหรือในเวลาส่งมอบทรัพย์สินที่ขาย ส่วนความชำรุดบกพร่องที่มีขึ้นภายหลังผู้ขายหาต้องรับผิดไม่

เครื่อง ปรับอากาศที่โจทก์ติดตั้งที่ภัตตาคารของจำเลยให้ความเย็นเรียบร้อยดีนับแต่ เวลาติดตั้งตลอดมาไม่น้อยกว่า 3-4 เดือน แสดงให้เห็นว่าเครื่องปรับอากาศดังกล่าวมิได้มีความชำรุดบกพร่องอยู่ก่อนหรือในขณะทำสัญญาซื้อขายหรือในเวลาส่งมอบขณะนั้นที่เครื่องปรับอากาศให้ความเย็นไม่พอในเวลาต่อมาจึงเป็นความชำรุดบกพร่องที่มีขึ้นภายหลังจากที่จำเลยได้รับมอบและใช้ ประโยชน์มาไม่น้อยกว่า 3-4 เดือน โจทก์หาต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องนี้ไม่ และด้วยเหตุนี้จำเลยจึงไม่มีสิทธิยึดหน่วงราคาที่ยังไม่ได้ชำระตามมาตรา 488 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

[41] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 474 บัญญัติไว้ว่า " ในข้อรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่องนั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นเวลาปีหนึ่งนับแต่เวลาที่ได้พบเห็นความชำรุดบกพร่อง"

[42] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473

[43] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 483 บัญญัติไว้ว่า "คู่สัญญาซื้อขายจะตกลงกันว่าผู้ขายจะไม่ต้องรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิก็ได้"

[44] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 484 บัญญัติไว้ว่า "ข้อสัญญาว่าจะไม่ต้องรับผิดนั้น ย่อมไม่คุ้มผู้ขายให้พ้นจากการต้องส่งเงินคืนตามราคา เว้นแต่จะได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น"

ความรับผิดของผู้ขายในผลของของการกระทำของผู้ขายเอง หรือเนื่องมาจากพฤติการณ์หรือผลแห่งข้อความจริงอันผู้ขายได้ทราบอยู่แล้วและปกปิดเสียไม่ให้ผู้ซื้อทราบ[45]

2) ความรับผิดของผู้รับจ้างทำของ

ในกรณีความรับผิดของผู้รับจ้างทำของนั้นขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงว่าใครเป็นผู้จัดหาสัมภาระในการทำงาน ถ้าความชำรุดบกพร่องในการงานที่ทำนั้นเกิดขึ้นเพราะสภาพแห่งสัมภาระซึ่งผู้ว่าจ้างส่งให้ หรือเพราะคำสั่งของผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิด เว้นแต่ผู้รับจ้างจะได้รู้อยู่แล้วว่าสัมภาระนั้นไม่เหมาะสม หรือคำสั่งของผู้ว่าจ้างไม่ถูกต้องและมิได้บอกกล่าวตักเตือน[46] แต่ถ้าผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระความรับผิดของผู้รับจ้างในความชำรุดบกพร่องของการที่ทำนั้น เป็นไปอย่างเดียวกับผู้ขายสินค้าเพราะมาตรา 595[47] แห่งประมวลกำหมายแพ่งและพาณิชย์ให้นำบทบัญญัติในลักษณะซื้อขายมาใช้บังคับ แต่อย่างไรก็ตามถ้าผู้ว่าจ้างยอมรับมอบการที่ทำนั้นแล้วทั้งชำรุดบกพร่องโดยมิได้อิดเอื้อนโดยแสดงออกชัดหรือโดยปริยาย ผู้รับจ้างก็ไม่ต้องรับผิด เว้นแต่ความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเช่นจะไม่พึงพบได้ในขณะเมื่อรับหรือผู้รับจ้างได้ปิดปังนั้นเสีย[48] อย่างไรก็ตามไม่ว่าความชำรุดบกพร่องจะเกิดขึ้นเพราะสัมภาระหรือเพราะฝ่าฝืนในการทำงาน ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดเพื่อการชำรุดบกพร่องที่ปรากฏขึ้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ส่งมอบ หรือที่ปรากฏขึ้นภายในห้าปี ถ้าการที่ทำนั้นเป็นสิ่งปลูกสร้างกับพื้นดิน นอกจากเรือนโรงทำด้วยเครื่องไม้ แต่ข้อจำกัดในความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องนี้ ไม่ให้นำมาใช้บังคับเมื่อปรากฏว่าผู้รับจ้างได้ปิดบังความชำรุดบกพร่องนั้น[49]

---

[45] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 485 บัญญัติไว้ว่า "ข้อสัญญาว่าจะไม่ต้องรับผิดนั้น ไม่อาจคุ้มความรับผิดของผู้ขายในผลของการอันผู้ขายได้กระทำไปเอง หรือผลแห่งข้อความจริงอันผู้ขายได้รู้อยู่แล้วและปกปิดเสีย"

[46] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 591 บัญญัติไว้ว่า "ถ้าความชำรุดบกพร่องหรือความชักช้าในการที่ทำนั้นเกิดขึ้นเพราะสภาพแห่งสัมภาระซึ่งผู้ว่าจ้างส่งให้ก็ดี เพราะคำสั่งของผู้ว่าจ้างก็ดี ท่านว่าผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิด เว้นแต่จะได้รู้อยู่แล้วว่าสัมภาระนั้นไม่เหมาะหรือว่าคำสั่งนั้นไม่ถูกต้องและมิได้บอกกล่าวตักเตือน"

[47] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 595 บัญญัติไว้ว่า "ถ้าผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระไซร้ ความรับผิดของผู้รับจ้างในการบกพร่องนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ ลักษณะซื้อขาย"

[48] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 598 บัญญัติไว้ว่า "ถ้าผู้ว่าจ้างยอมรับมอบการที่ทำนั้นแล้วทั้งชำรุดบกพร่องมิได้อิดเอื้อนโดยแสดงออกชัดหรือโดยปริยาย ผู้รับจ้างก็ไม่ต้องรับผิด เว้นแต่ความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเช่นจะไม่พึงพบได้ในขณะเมื่อรับมอบหรือผู้รับจ้างได้ปิดบังความนั้นเสีย"

[49] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 600 บัญญัติไว้ว่า "ถ้ามิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญาไซร้ท่านว่าผู้รับจ้างจะต้องรับผิดเพื่อการที่ทำชำรุดบกพร่อง เพียงแต่ที่ปรากฏขึ้นภายในปีหนึ่งนับแต่วันส่งมอบ หรือที่ปรากฏขึ้นภายในห้าปี ถ้าการที่ทำนั้นเป็นสิ่งปลูกสร้างกับพื้นดิน นอกจากเรือนโรงทำด้วยเครื่องไม้

แต่ข้อจำกัดนี้ท่านมิให้ใช้บังคับเมื่อปรากฏว่าผู้รับจ้างได้ปิดบังความชำรุดบกพร่องนั้น"

2.3.2 การฟ้องให้รับผิดทางละเมิด

1) ความรับผิดทางละเมิดในกรณีทั่วไปตามมาตรา 420

ผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นสามารถที่จะฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายตามหลักเกณฑ์สำหรับการทำละเมิดในกรณีทั่วไปตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[50] ในการฟ้องร้องคดีตามมาตรา 420 นั้น โจทก์จะต้องพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์เสียหาย ซึ่งภาระการพิสูจน์นั้นค่อนข้างที่จะยุ่งยาก และโดยเฉพาะข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตและจำหน่ายสินค้านั้นอยู่ในความรู้และความครอบครองของผู้ผลิตเป็นส่วนใหญ่

ในเรื่องข้อสันนิษฐานทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มาตรา 422 บัญญัติไว้ว่า "ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด" ตัวอย่างของกฎหมายที่มีที่ประสงค์จะป้องกันบุคคลอื่น เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

2) ความรับผิดกรณีของยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลและทรัพย์อันตราย

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันนั้นเป็นยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลหรือทรัพย์อันตราย ถ้ายานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลหรือทรัพย์อันตรายนั้นมีความชำรุดบกพร่องและผู้ขายได้ส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อแล้ว หากต่อมาผู้ซื้อได้นำยานพาหนะนั้นหรือทรัพย์อันตรายนั้นไปใช้และความชำรุดบกพร่องของยานพาหนะหรือทรัพย์อันตรายนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น กรณีต้องด้วยมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[51] ซึ่งกำหนดให้ผู้ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือผู้ครอบครองทรัพย์

---

[50] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติไว้ว่า "ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น"

[51] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 บัญญัติไว้ว่า "บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใดๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั้นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงผู้มีไว้ในครอบครองของตน ซึ่งทรัพย์อันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์นั้นด้วย"

อันตรายเป็นผู้รับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น ถ้าผู้ซื้อเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินดังกล่าว ผู้ซื้อจะต้องรับผิดตามความในมาตรา 437 เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เสียหายนั้นเอง อย่างไรก็ตามผู้เสียหายจะอาศัยบทบัญญัติในมาตรานี้ฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่ได้ ส่วนผู้ครอบครองทรัพย์เมื่อได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว จะสามารถไล่เบี้ยเอาจากผู้ผลิตหรือผู้ขายได้หรือไม่ เพราะมาตรา 437 ไม่ได้บัญญัติเรื่องไล่เบี้ยเอาไว้ ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ครอบครองที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว น่าจะอยู่ในฐานะผู้รับช่วงสิทธิตามความในมาตรา 229 (3) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[52] และสามารถไล่เบี้ยเอาจากผู้ผลิตหรือผู้ขายได้

2.4 กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ในต่างประเทศ

2.4.1 ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป

ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปซึ่งประกอบไปด้วย 27 ประเทศสมาชิกนั้น[53] แต่เดิมการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ตามกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ในสหภาพยุโรปนั้น อาจทำได้ทั้งการฟ้องให้รับผิดตามสัญญาหรือให้รับผิดทางละเมิดแต่ก็มีข้อจำกัดดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น และการที่นำหลักทั่วไปดังกล่าวมาปรับใช้แก่คดีคดีเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) โดยศาลในประเทศสหภาพยุโรปนั้นมีแนวทางที่ต่างกันในรายละเอียด จึงทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องกำจัดสิ่งซึ่งบิดเบือนการข่างขันทางการค้าเพื่อส่งเสริมให้เกิดการค้าเสรีและคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเท่าเทียมกันละพอเพียง ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1970 คณะรัฐมนตรียุโรป (Council of Europe) จึงได้แต่งตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญขึ้นหนึ่งชุดเพื่อจัดทำข้อเสนอในการทำ Harmonization of Product Liability Law และในวันที่ 27 มกราคม ค.ศ. 1977 คณะ

---

[52] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 229 (3) บัญญัติไว้ว่า "การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย และย่อมสำเร็จเป็นประโยชน์แก่บุคคลดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) บุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้อยู่เอง และมาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้อีกคนหนึ่งผู้มีสิทธิจะได้รับใช้หนี้ก่อนตน เพราะเขามีบุริมสิทธิหรือมีสิทธิจำนำจำนอง

(2) บุคคลผู้ได้ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์ใด และเอาเงินราคาค่าซื้อใช้ให้แก่ผู้รับจำนองทรัพย์นั้นเสร็จไป

(3) บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่น หรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้มีส่วนได้เสียด้วยในการใช้หนี้นั้น และเข้าใช้หนี้นั้น"

[53] โปรดดู บทที่ 1 เชิงอรรถที่ 3

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอ Draft European Convention Product Liability in Regard to Personal Injury and Death หรือที่เรียกกันว่า Strasbourg Convention ในขณะเดียวกันคณะกรรมาธิการยุโรปก็ได้ทำงานคู่ขนานไปกับงานของคณะรัฐมาตรียุโรป งานของคณะกรรมาธิการยุโรปอยู่บนพื้นฐานของนโยบายของคณะกรรมาธิการยุโรปในเรื่องของการคุ้มตรองผู้บริโภค โดยมีกฎหมายรับรองสิทธิพื้นฐานของผู้บริโภคที่จะต้องได้รับความคุ้มครองในสุขภาพและความปลอดภัย (Protection of Health and Safety) การคุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการประกันสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย โดยคณะกรรมาธิการยุโรปได้เสนอร่างกฎหมายครั้งแรกในปี ค.ศ. 1974 และได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 1975 ในที่สุดก็ได้เสนอ EC Directive เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Council) และสภาของยุโรป (European Parliaments) ซึ่งได้มีการแก้ไขและตีพิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 1979 หลังจากที่มีการเจรจาและอภิปรายอยู่หลายปี EC Directive on the Approximation of the Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member States Concerning Liability for Defective Products (EC Directive 85/374/EEC) ก็ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1985[54]

2.4.2ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษแต่เดิมนั้น การฟ้องร้องผู้ผลิต ผู้ขายสินค้าเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) สามารถกระทำได้ตามหลักความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิด กล่าวคือ ในส่วนของความรับผิดทางสัญญานั้น ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ความรับผิดจากสัญญาซื้อขายสินค้าในประเทศอังกฤษนั้น อยู่ภายใต้หลักกฎหมายอันมีที่มาจากกฎหมายอาญาเป็นสำคัญ ผู้ขายสินค้าซึ่งมีเจตนาทุจริต หลอกหลวง หรือใช้กลวิธีใด ๆ เพื่อให้ผู้ซื้อสำคัญผิดในข้อเท็จจริง และก่อให้เกิดความความเสียหายแก่ผู้ซื้อ ผู้ขายอาจถูกลงโทษตามกฎหมายอาญาและต้องรับผิดชดใช้ความเสียหายฐานละเมิดได้ แต่กฎหมายยังไม่รับรองให้ผู้ซื้อใช้สิทธิเรียกร้องความเสียหายโดยอาศัยอำนาจตามสัญญาได้ [55] ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 การใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายของผู้ซื้อโดยอาศัยอำนาจตามสัญญาซื้อขายเริ่มเป็นที่ยอมรับในการพิจารณาพิพากษาคดี ในส่วนของการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้า ศาลให้

---

[54] อนันต์ จันทรโอภากร. (2544). อ้างแล้ว เรื่องเดียวกัน เชิงอรรถที่ 1, 12, 20 หน้า 16, หน้า 61-62, หน้า 88, หน้า 49-50. และ EC Directive 85/374/EEC

[55] พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. (2547). *การศึกษาวิจัยกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศของประเทศอังกฤษ : โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง กฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ*. เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 6.

ความสำคัญต่อการใช้หลัก " ผู้ซื้อต้องระวัง" (Caveat Emptor)[56] ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 การฟ้องร้องให้รับผิดตามสัญญานั้น ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยอาจฟ้องให้ผู้ผลิต ผู้ขายสินค้าให้รับผิดโดยอาศัยหลักกฎหมายในเรื่องผิดคำรับประกัน (Warranty) และศาลได้ยอมรับนำแนวคิดในเรื่องดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดี แต่ก็เป็นเพียงการนำมาใช้อย่างจำกัด คือ ใช้เฉพาะกับกรณีการซื้อขายสินค้าโดยมีตัวอย่าง (Sample) หรือตามคำพรรณนา (Description) หรือสินค้าที่ผู้ซื้อไม่มีโอกาสได้พิจารณาตรวจสอบสินค้าก่อนเท่านั้น ส่วนการซื้อขายสินค้าที่เป็นทรัพย์เฉพาะสิ่ง (Ascertained) หรือสินค้าที่ผู้ซื้อเห็นและสามารถตรวจสอบได้ ศาลยังคงยึดหลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) ในการพิจารณาพิพากษาคดีอยู่เช่นเดิม[57]ต่อมาในปี ค.ศ. 1893 ประเทศอังกฤษ ได้ตรากฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าปี ค.ศ.1893 (Sale of Goods Act 1893) มีเนื้อหาสาระครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายหลายเรื่อง อาทิเช่น สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา การส่งมอบสินค้า การโอนความเสี่ยง โอนกรรมสิทธิ์ และการประเมินความเสียหาย เป็นต้น แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงการเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัย[58] และในปี ค.ศ. 1979 ประเทศอังกฤษ ได้ตรากฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้า ปี ค.ศ. 1979 (Sale of Goods Act 1979 หรือ SGA) ขึ้นมาใช้บังคับแทน Sale of Goods Act 1893 มีสาระสำคัญและหลักการส่วนใหญ่ใกล้เคียงกับ Sale of Goods Act 1893 แต่ได้แก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาพการค้าสังหาริมทรัพย์ และครอบคลุมไปถึงการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศด้วย[59] กฎหมายฉบับนี้ยังคงมีข้อจำกัดที่สำคัญคือ ผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นคู่สัญญาซื้อขาย ถือว่าไม่มีความสัมพันธ์ในฐานะคู่สัญญา (Doctrine of Privity) ไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายฉบับนี้ได้ แต่ศาลก็ได้วางหลักกฎหมายเพื่อขยายความคุ้มครองแก่ผู้เสียหาย โดยศาลได้นำหลักสัญญาทางอ้อม (Collateral Contract) ให้ผู้ผลิตรับผิดในคดีการซื้อขายสินค้า แม้ผู้เสียหายจะมิได้มีมีความสัมพันธ์ในฐานะคู่สัญญา (Doctrine of Privity) กับผู้ผลิตก็ตาม

---

[56] พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. อ้างแล้ว , หน้า 6. และ ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2545). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะซื้อขาย.* กรุงเทพ ฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 98.

หลัก " ผู้ซื้อต้องระวัง" (*Caveat Emptor*) ก็คือ ผู้ซื้อมีหน้าที่ต้องตรวจสอบสินค้าพิจารณาความสมบูรณ์ตรงตามความประสงค์ โดยผู้ขายไม่มีหน้าที่ที่จะต้องรับรองความสมบูรณ์ของสินค้าที่ขาย หรือรับประกันคุณภาพของสินค้าแต่อย่างไร และแม้ว่าผู้ขายจะให้ข้อมูล ไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงโดยสุจริต ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ซื้อก็ตาม ก็ยังไม่ก่อให้เกิดความรับผิดของผู้ขายต่อผู้ซื้อ เว้นแต่ผู้ขายจะได้ให้การรับรองความถูกต้องของข้อเท็จจริงนั้น ผู้ซื้อสินค้าจึงเป็นตกฝ่ายรับความเสี่ยงในความไม่สมบูรณ์ของสินค้า

[57] พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. อ้างแล้ว , หน้า 7.

[58] พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. อ้างแล้ว , หน้า 8.

[59] พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. อ้างแล้ว , หน้า 8-9.

ในส่วนของความรับผิดทางละเมิดการฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในประเทศอังกฤษแรกเริ่มนั้นอยู่ในลักษณะการละเมิดทั่วไป (Trespass) ซึ่งศาลยอมรับข้อต่อสู้ในเรื่อง "อุบัติเหตุ" กล่าวคือ หากความเสียหายเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุแล้ว จำเลยไม่ได้ประมาทเลินเล่อและไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากไม่ได้รับการชดใช้เยียวยา[60] แนวคิดเพื่อแยกความผิดทางละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence)[61] ออกจากลักษณะการละเมิดทั่วไป จึงถูกนำมาพิจารณาอันมีเจตนาเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายด้วยการใช้หลักในการสืบพยานโจทก์เรื่องสิ่งของบ่งบอกนัยในตัวของมันเอง (Res Ipsa Loquitur)[62] ข้อจำกัดอย่างหนึ่งในการเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดโดยประมาท คือ หลักผู้เสียหายมีส่วนประมาท (Contributory Negligence)[63] อย่างไรก็ดี หลักผู้เสียหายมีส่วนประมาท (Contributory Negligence) ก็ได้ถูกผ่อนคลายโดยศาลอังกฤษหันไปใช้หลักโอกาสสุดท้ายที่จะหลีกเลี่ยงความเสียหาย (The Doctrine of Last Opportunity) แทนโดยถือว่า หากฝ่ายใดเป็นฝ่ายสุดท้ายที่จะสามารถหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นได้ แต่กลับไม่หลีกเลี่ยงแล้ว ฝ่ายนั้นจะเรียกร้องค่าเสียหายจากอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า ฝ่ายใด เป็นฝ่ายที่ทำให้เกิดความเสียหาย ฝ่ายนั้นจะต้องรับผิด ต่อมาในปี ค.ศ. 1945 ประเทศอังกฤษได้ประกาศใช้กฎหมายฉบับปฏิรูป (กรณีผู้เสียหายมีส่วนประมาท) Law Reform (Contributory Negligence) Act 1945 เป็นผลให้หลักผู้เสียหายมีส่วนประมาทจึงได้ถูกแทนที่โดยหลักการแบ่งส่วนความเสียหาย (Apportionment of Damages) หรือหลักเปรียบเทียบความประมาท (Comparative Negligence) โดยจะแบ่งสัดส่วนความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นตามส่วนแห่งความประมาทเลินเล่อของโจทก์และจำเลย[64]

---

[60] อนันต์ จันทรโอภากร. (2009). ***วิวัฒนาการของกฎหมายลักษณะละเมิด*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.comepee. com/webboard/show.php?Category=&No=359 [2009, November 29].

[61] การกระทำละเมิดโดยประมาท (Negligence) หมายถึง การที่กฎหมายกำหนดไม่ให้ผู้ใดกระทำผิดหน้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นและหากผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าตนได้รับความเสียหายจากการฝ่าฝืนนี้ ก็มีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

[62] ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. (2009). ***บทบาทของศาลยุติธรรมกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://biolawcom.de/article/41 [2009, January 25].

หลักในการสืบพยานโจทก์เรื่องสิ่งของบ่งบอกนัยในตัวของมันเอง (Res Ipsa Loquitur) หมายถึง แนวคิดที่สันนิษฐานไว้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นเพราะความประมาท หากเหตุการณ์นั้น โดยปกติหรือโดยสภาพของเรื่องราวแล้วจะไม่เกิดขึ้น เว้นแต่ว่าจะมีผู้ใดกระทำการโดยประมาท หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น มีความชัดแจ้งในตัวของมันเองที่จะสามารถอนุมานได้ว่ามีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

[63] หลักผู้เสียหายมีส่วนประมาท (Contributory Negligence) ก็คือ ถ้าทั้งโจทก์และจำเลย ต่างก็มีส่วนประมาทเลินเล่อ โจทก์จะไม่สามารถเรียกร้องให้จำเลยรับผิดได้ หากความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากโจทก์เป็นเหตุสำคัญ หรือโจทก์เป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกระทั่งไม่อาจแยกได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของฝ่ายใด

[64] มานิตย์ จุมปา. (2552). ***ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา***. กรุงเทพ ฯ : วิญญูชน, หน้า 126-127.

ปี ค.ศ. 1985 สภาของยุโรป (European Parliaments) ได้ประกาศใช้แนวทางกำหนดหลักเกณฑ์กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์สำหรับประเทศสมาชิก (Directive of the Approximation of the Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member States Concerning Liability for Defective Products) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า แนวทางความรับผิดในสินค้าไม่ปลอดภัยปี ค.ศ.1985 (1985 Product Liability Directive) หรือเรียกย่อว่า Directive 85/374/EEC[65] (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "Directive 85/374/EEC") มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1985

ประเทศอังกฤษเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิก จึงมีพันธกรณีต้องอนุวัตรกฎหมายภายในของตนให้สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าว

ปี ศ.ศ. 1987 ประเทศอังกฤษได้ประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act 1987) โดยในส่วนที่เกี่ยวกับ Product Liability ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางของ Directive 85/374/EEC และนำหลัก Strict Liability มาใช้[66]

ปี ค.ศ. 1999 สหภาพยุโรปได้ออกแนวทาง Directive 1999/34/EEC เกี่ยวกับเรื่องสินค้าอุปโภคบริโภคและการรับประกันสินค้า เพื่อให้ประเทศสมาชิกนำไปใช้เป็นแนวทางกฎหมายภายในของแต่ละประเทศภายในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2002

ประเทศอังกฤษได้ตรากฎหมาย ว่าด้วยการจัดจำหน่ายสินค้าแก่ผู้บริโภค (The Sale and Supply of Goods to Consumers Regulations 2002 โดยมีวัตถุประสงค์เป็นการอนุวัตรกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับแนวทาง Directive 1999/34/EEC มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 2003[67] โดยมีสาระสำคัญแบ่งออกเป็น 3 เรื่องหลัก คือ

(1) คุณภาพของสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งผู้ขายได้ขายให้แก่ผู้ซื้อที่เป็นผู้บริโภค (Consumer)

(2) การเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้บริโภค ในกรณีที่สินค้านั้นไม่มีคุณภาพตามมาตรฐาน และ

(3) การรับประกันคุณภาพสินค้าของผู้ผลิต (Manufacturer s' Guarantees)

---

[65] ประกาศของคณะกรรมาธิการยุโรป ในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเป็นมาตรฐานกลางให้ประเทศสมาชิกนำไปใช้หรือปรับปรุงใช้แก่กฎหมายภายในของประเทศตน โดยมีชื่อรหัสเรียกแตกต่างกันออกไปในแต่ละเรื่อง

[66] อนันต์ จันทรโอภากร. ***การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย***. อ้างแล้ว, หน้า 34.

[67] Available at: www.dti.gov.uk/ccp/topics1/saleandsupply.htm [2009, January 25].

ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าว บังคับใช้เฉพาะแก่กรณีการซื้อขายสินค้าภายในประเทศและระหว่างประเทศให้แก่ผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้บริโภคเท่านั้น โดยไม่ใช้บังคับกับการซื้อขายโดยพ่อค้าด้วยกันหรือการซื้อขายสินค้าในเชิงพาณิชย์[68]

2.4.3 ประเทศเยอรมัน

ในกฎหมายเยอรมัน มีการพัฒนาการหลักกฎหมายว่าด้วย Product Liability มายาวนานพอสมควร ทั้งในด้านของกฎหมายที่เป็นบทบัญญัติและแนวคำพิพากษาของศาล โดยการฟ้องคดีสามารถอาศัยหลักตามกฎหมายลักษณะสัญญา หรือกฎหมายลักษณะละเมิด

ในความรับผิดทางสัญญา หลักกฎหมายในเรื่อง ซื้อขายของประเทศเยอรมัน กำหนดให้ผู้ขายมีความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าและหากมีคำรับประกันคุณภาพสินค้า ผู้ขายก็ต้องรับผิดในการที่ต้องคืนราคา หรือชดใช้ให้ผู้ซื้อ โดยผู้ซื้ออาจบอกเลิกสัญญา หากว่าสินค้านั้นด้อยคุณค่าหรือชำรุดบกพร่องไม่เป็นไปตามคำรับประกัน[69]

หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ขายมีเจตนาหลอกลวงผู้ซื้อ ผู้ขายอาจเข้าข่ายจงใจกระทำละเมิดต่อผู้ซื้อ ซึ่งผู้ซื้อไม่จำเป็นต้องนำสืบถึงความจงใจดังกล่าว อันมีลักษณะใกล้เคียงกับการนำหลัก Strict Liability มาใช้ในคดีละเมิด[70]

กรณีผิดคำรับประกันสินค้า ผู้ซื้อมีสิทธิเลือกฟ้องร้องผู้ขายหรือผู้ผลิต ทั้งตามกฎหมายลักษณะสัญญาหรือลักษณะละเมิดก็ได้ ในด้านความรับผิดทางละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคแรก[71]และวรรคสอง[72] กำหนดการกระทำอันเป็นละเมิดและความรับผิด

---

[68] พงษ์ศักดิ์ ยอดมณี. พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. (2547). ***การศึกษาวิจัยกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศของประเทศอังกฤษ : โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง กฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ.*** เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 6.

[69] The German Civil Code, Article 459, 462, 480(1).

[70] อนันต์ จันทรโอภากร. ***การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย.*** อ้างแล้ว, หน้า 44.

[71] The German Civil Code , Article 823: "A person who, willfully or negligently, unlawfully injury the life, body, health, freedom, property or any other right of another is bound to compensate him for any damage arising therefrom..."
ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 "ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้นั้นในความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำนั้นๆ..." เดือน จิตรกร ผู้แปล อ้างถึงใน พจน์ ปุษบาคม ผู้รวบรวม. อ้างแล้ว, หน้า 23.

[72] The German Civil Code , Article 823: "...A Person who , infringes a statutory provision intended for the protection of others incurs the same obligation. If , according to the purview of the statue , infringement is possible even without any fault on the part of the wrong-doer, the duty To make compensation arises only if some fault can be imputed to him..."

ทางละเมิดไว้ ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง ก็ถูกนำไปปรับใช้กับหลักกฎหมายดังกล่าวด้วย ซึ่งแต่เดิมการนำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยว่าจงใจ หรือประมาทเลินเล่อในขั้นตอนใดยังคงตกเป็นภาระของผู้เสียหายอยู่ตามหลักละเมิดทั่วไป

ต่อมา ปี ค.ศ. 1968 ศาลสหพันธรัฐได้วินิจฉัยวางหลักไว้ในคดี *Hiihnerpest*[73] ว่า ผู้ผลิตเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่อาจกระทำให้เกิดความเสียหายได้ จึงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่าเขามิได้กระทำผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ [74]

อย่างไรก็ตาม ในเหตุหลุดพ้นความรับผิดของจำเลย กฎหมายเยอรมันเปิดโอกาสให้จำเลยยกข้ออ้างต่อสู้ว่าตนมิได้ประมาท หากจำเลยสามารถพิสูจน์ได้ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างดีแล้วในการผลิต และความเสียหายยังเกิดขึ้นอีก โดยมิใช่เกิดขึ้นเพราะความผิดพลาดในการออกแบบ หรือกรรมวิธีการผลิตแต่อย่างใด[75] ตามหลักการหลบเลี่ยง (Escapee หรือ Ausseisse)[76]

พัฒนาการของการฟ้องคดีเกี่ยวกับ Product Liability ในประเทศเยอรมันได้รับอิทธิพลจากหลักกฎหมายทางละเมิดมากกว่าหลักกฎหมายทางสัญญา ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากแนวทางความรับผิดทางละเมิดได้เปิดช่องไว้มากกว่า โดยศาลได้พิพากษาในคดีเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายวัคซีน (Vaccine) ที่ใช้ฉีดป้องกันโรคระบาดในไก่ (*Chicken Pest Case*)[77] ซึ่งข้อเท็จจริงมีว่า โจทก์เป็นเจ้าของฟาร์มเลี้ยงไก่ ได้ตกลงให้จำเลยซึ่งเป็นสัตวแพทย์มาฉีดวัคซีนให้ไก่ จำนวน 4,000 ตัว แต่ปรากฏว่าไก่ของโจทก์ตายหมดสิ้น โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยหลักความรับผิดในสัญญาจากจำเลย ศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่ต้องรับผิด เพราะมิใช่ผู้ผลิตวัคซีน ซึ่งคดีดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงหลักกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาความรับผิด เนื่องจาก ในกรณีผู้ซื้อและผู้ผลิตไม่มีนิติสัมพันธ์กันตามสัญญา ควรจะต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของใคร

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 "...บุคคลซึ่งฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นๆ จะต้องรับผิดเช่นเดียวกันภายในขอบเขตของกฎหมาย การฝ่าฝืนอาจเกิดขึ้นได้ แม้ผู้กระทำผิดนั้นจะมิได้กระทำความผิดเอง แต่ผู้นั้นจะต้องชดใช้ค่าเสียหาย ก็ต่อเมื่อมีความผิดบางประการอันจะถือให้เขาต้องรับผิดได้..." เดือน จิตรกร ผู้แปล อ้างถึงใน พจน์ ปุบยาคม ผู้รวบรวม. อ้างแล้ว, หน้า 23.

[73] *BGHZ 51, 91 (1968) (Hiihnerpest case).*

[74] สุษม ศุภนิตย์. ***คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์***. อ้างแล้ว, หน้า 39.

[75] เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

[76] หลักข้อยกเว้นความรับผิดของผู้กระทำละเมิด ด้วยเหตุว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยีในขณะนั้นไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้ถึงความชำรุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์และไม่ทราบว่าจะเกิดอันตรายต่อโจทก์ได้ และไม่สามารถผลิตสินค้าให้ดีกว่านั้นได้ เทียบเคียงได้กับหลัก State of the art ของประเทศสหรัฐอเมริกา

[77] *BGHZ 51, 91 [105] = NJW 1969, 269 - the "chicken-pest" case.*

แนวความคิดในการแสวงหาคำตอบว่าใครคือควรต้องผู้รับผิด ได้มีแนวทางโดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะละเมิด ซึ่งกำหนดให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต้องใช้ความระมัดระวังตามที่กฎหมายกำหนด ศาลได้วางหลักเกณฑ์ในกฎหมายละเมิดตามความเหมาะสมกับสภาพข้อเท็จจริง

สำหรับคดี Product Liability โดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะละเมิด ผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้ผลิตให้รับผิด โดยศาลจะพิจารณาความชำรุดบกพร่องของสินค้า อันเกิดจาก 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

(1) ความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากการผลิต (Manufacturing Defects)[78] โดยผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิต ผลิตสินค้าที่ขาดความปลอดภัยออกสู่ท้องตลาด ยกเว้นในเรื่องที่ไม่มีผู้ใดสามารถป้องกันได้ แม้ผู้ผลิตจะได้ใช้ความระมัดระวังเต็มที่แล้ว ตามหลักการหลบเลี่ยง (Escapee)

(2) การชำรุดบกพร่องเกิดจากการออกแบบ (Design Defects)[79] ซึ่งผู้ออกแบบมิได้ใช้ความระมัดระวังในการออกแบบสินค้าอย่างเพียงพอ ให้สินค้ามีลักษณะที่ปลอดภัยเหมาะสมแก่การบริโภค

(3) การบกพร่องในการให้คำเตือนและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Failure to Warn and Development Risks)[80] กำหนดว่า การเตือนและหน้าที่ต้องเฝ้าระวังความเสี่ยงภัยในสินค้าใดๆ ขึ้นอยู่กับประเภทและความน่าจะเป็นอันตรายของสินค้านั้นๆ ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายมีหน้าที่ดังกล่าว และอยู่ในฐานะที่จะทำหน้าที่เพราะรู้ข้อมูลและติดตามข้อมูลได้ดีกว่าผู้บริโภค[81]

แม้ศาลจะได้วางแนวทางในการพิจารณา เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีของผู้เสียหาย แต่ผู้เสียหายก็ยังคงมีความเสี่ยงจากการพิจารณาความรับผิดของจำเลยอยู่ในบางกรณี เช่น หลักผู้เสียหายมีส่วนประมาท ก็ถือเป็นเหตุหลุดพ้นความรับผิดของจำเลยได้ และข้อจำกัดประการสำคัญคือ ผู้เสียหายยังมีภาระการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า โดยผู้ผลิตต้องพิสูจน์หักล้างว่า การผลิตได้กระทำไปด้วยความระมัดระวัง โดยไม่มีความผิดปกติเกิดขึ้น ยกเว้นแต่ใน

---

[78] อนันต์ จันทรโอภากร. ***การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย.*** อ้างแล้ว, หน้า 127. "...ความชำรุดบกพร่องในการผลิต หมายถึง สินค้าที่ผลิตได้นั้นไม่ตรงตามแบบที่ได้ตั้งใจไว้..."

[79] เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน. "...ความชำรุดบกพร่องในการออกแบบ หมายถึง แบบของสินค้าดังกล่าว เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายซึ่งผู้ผลิตมีทางเลือกในการออกแบบที่สมเหตุสมผล เพื่อหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาอันตรายที่อาจเกิดจากแบบของสินค้าที่ใช้อยู่..."

[80] อนันต์ จันทรโอภากร. อ้างแล้ว, หน้า 128. "...กรณีที่อาจหลีกเลี่ยงหรือลดความเสี่ยงต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากสินค้านั้นได้ถ้ามีการให้ข้อมูลในด้านของข้อบ่งใช้หรือคำเตือนอย่างเหมาะสมถึงอันตรายของสินค้านั้น...".

[81] สุษม ศุภนิตย์. ***คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์.*** อ้างแล้ว, หน้า 38-41.

กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติความรับผิดไว้โดยเฉพาะ เช่น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ยา ที่ใช้หลัก Strict Liability มาใช้บังคับ

ปี ค.ศ. 1989 ประเทศเยอรมันได้ตรากฎหมาย Product Liability Act 1989 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 1990 โดยกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้ตัดสิทธิโจทก์ที่จะเลือกใช้สิทธิฟ้องคดีละเมิดตามกฎหมายที่มีอยู่เดิมหรือตามกฎหมายฉบับนี้[82]

Product Liability Act 1989 ให้ความคุ้มครองต่อสินค้าสังหาริมทรัพย์ โดยยกเว้นไม่รวมสินค้าเกษตร แต่หลังจากที่มีปัญหาเรื่องวัวบ้าขึ้น ฝ่ายนิติบัญญัติของสหภาพยุโรปได้ทำการแก้ไขกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับเรื่องความรับผิดอันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้ความเชื่อมันของผู้บริโภคในเรื่องความปลอดภัยของสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกรรมกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวทำโดยการยกเลิกข้อยกเว้นที่ว่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไม่อยู่ในกรอบของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลจึงทำให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกรรมอยู่ในข้อบังคับของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ซึ่งประเทศเยอรมันเองก็ได้ทำการแก้ไขพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของตนเองเช่นกัน โดยการยกเลิกมาตรา 2 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติแก้ไขกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดอันเนื่องมาจากสินค้าไม่ปลอดภัยฉบับวันที่ 2 พฤศจิกายน 2000 การยกเลิกดังกล่าวทำให้จุดแบ่งแยกที่ยุ่งยากระหว่างสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรโดยแท้ (Urproduktion) กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่นำมาแปรรูปในขั้นแรก (Erster verarbeirarbeitungsstufe) หมดไป ซึ่งการยกเลิกดังกล่าว Katzenmeilier เห็นด้วยว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภค[83]

2.4.4ประเทศญี่ปุ่น

แต่เดิมคดีเกี่ยวกับ Product Liability ในประเทศญี่ปุ่นอยู่ภายใต้หลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่ง ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายรับผิดตามกฎหมายลักษณะสัญญา หรืออาจเรียกร้องให้ผู้ผลิตรับผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิด

การใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายลักษณะสัญญาตามหลักกฎหมายแพ่งนั้นอาจแยกพิจารณาได้ใน 2 ส่วน กล่าวคือ

---

[82] เรื่องเดียวกัน, หน้า 42.

[83] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจนพัฒน์. อ้างแล้ว, หน้า 185.

(1) ตามมาตรา 570[84] ผู้ซื้ออาจฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดต่อความชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์และมิได้รู้ในขณะที่รับมอบสินค้าโดยผู้ซื้อสามารถใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหรือเรียกค่าเสียหาย แต่ต้องมี Privity of Contract ดังนั้น จึงมีข้อจำกัดที่สำคัญประการหนึ่งคือ ผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้าโดยตรงจากผู้ขายก็ไม่อาจฟ้องร้องผู้ขายได้ และความรับผิดของผู้ขายตามมาตรา 570 นี้ไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย [85]

(2) ตามมาตรา 415[86] ในเรื่องของการชำระหนี้ไม่ถูกต้องจากการที่ผู้ขายส่งมอบสินค้า ที่ชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อนั้น ถือได้ว่าผู้ขายชำระหนี้ไม่ถูกต้องแก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้อมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องได้ ซึ่งการใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 415 นี้ ศาลญี่ปุ่นได้นำมาตรา 416[87] ให้ลูกหนี้รับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้สำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นตามปกติธรรมดาจากการไม่ชำระหนี้นั้น ส่วนความเสียหายพิเศษนั้นลูกหนี้จะต้องรับผิด ในกรณีเป็นความเสียหายที่ลูกหนี้คาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องโดยศาลของญี่ปุ่นได้ตีความมาตรา 416 ว่าครอบคลุมถึงค่าขาดรายได้จากจากการทำงานระหว่างรักษาตัว รวมถึงความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ถ้าคู่สัญญาคาดหมายได้ [88]

อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 415 ยังคงมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือผู้ใช้สิทธิเรียกร้องจำต้องมี Privity of Contract ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายเช่นเดียวกับกรณีแรก[89]

---

[84] Japan Civil Code, Article 570: "If any latent defect exists in the object of the sale, the provisions of Article 566 shall apply mutatis mutandis, except in the case of compulsory sale by official auction."

Japan Civil Code, Article 566 (1): " Where the object/immovable/of a sale is subject to/easement, pledge, etc./ and the buyer was unaware there of he may rescind the contract only the purpose of the contract cannot be attained thereby, otherwise may only demand compensation for harm..."

[85] อนันต์ จันทรโอภากร. ***การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย***. อ้างแล้ว, หน้า 46-47.

[86] Japan Civil Code, Article 415: "If an obligor fails to effect performance in accordance with the tenor and purport of the obligation, the oblige may demand compensation for harm; the same shall apply in case where performance becomes impossible for any cause for which the obligor is responsible."

[87] Japan Civil Code, Article 416: "(1) A demand compensation for harm shall have as its purpose compensation for such harm as would ordinarily arise from the non-performance/including imperfect performance/ of an obligation.

(2) The oblige may also demand compensation for harm which has arisen through special circumstances, if the parties had foreseen or could have foreseen such circumstances."

[88] อนันต์ จันทรโอภากร. ***การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย***. อ้างแล้ว, หน้า 47-48.

[89] เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

จากข้อจำกัดเฉพาะคู่สัญญาซื้อขายตามหลัก Doctrine of Privity เท่านั้น จึงจะใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายลักษณะสัญญานี้ได้ ทำให้ผู้เสียหายที่ไม่ใช่คู่สัญญาจะต้องฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขาย ตามหลักกฎหมายลักษณะละเมิดในมาตรา 709[90] ของประมวลกฎหมายแพ่งซึ่งไม่จำกัดผู้ใช้สิทธิเรียกร้องเฉพาะคู่สัญญา อย่างไรก็ตาม การฟ้องคดีในลักษณะละเมิดก็คงมีข้อจำกัดที่สำคัญประการหนึ่งคือ เป็นความรับผิดตามหลักความผิด (Liability Based on Fault) ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้ขาย ที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แม้ศาลญี่ปุ่นจะวางแนวทางโดยลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย ด้วยการกำหนดหน้าที่ของผู้ผลิตหรือผู้ขายให้ใช้ความระมัดระวัง ถึงกระนั้นก็ยังมิได้เปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดแต่อย่างใด

ประเทศญี่ปุ่นออกมาตรการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในคดีเกี่ยวกับ Product Liability ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคพื้นฐาน ค.ศ.1968 (The Consumer Protection Fundamental 1968) มาตรา 15 ได้บัญญัติบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดให้มีระบบการรับเรื่องราวร้องทุกข์และการแก้ไขปัญหา โดยผู้ประกอบการมีหน้าที่จะต้องจัดระบบในการจัดการเรื่องร้องทุกข์ให้เหมาะสมสำหรับการค้าขายและให้บริการ

ในส่วนของสมาคมภาคธุรกิจ มีการรวมตัวกันและจัดให้มีแผนกให้คำปรึกษาแก่ลูกค้ารับเรื่องร้องทุกข์ ระบบให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ยา การป้องกันอุบัติเหตุทางการรักษาพยาบาล ศูนย์ให้คำปรึกษาความรับผิดในผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ศูนย์การให้คำปรึกษาเรื่องความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์รถยนต์ ศูนย์การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับความรับผิดเกี่ยวกับเคมีภัณฑ์องค์กรตรวจสอบการโฆษณาแห่งประเทศญี่ปุ่น (Japan Advertising Review Organization: JARO) สมาคมความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (Safety Goods Mark Organization: SG) สมาพันธ์องค์กรผู้บริโภคทั่วประเทศ (Shodanren Consumers Japan) สหภาพตรวจสอบการบริหารอิสระเรื่อง Product Liability และระบบการประกันเป็นต้น[91]

ในปี ค.ศ.1994 ประเทศญี่ปุ่นได้ประกาศใช้กฎหมาย Product Liability Act (Act No. 85 of 1994) มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 นำหลัก Strict Liability มาใช้บังคับ โดยให้ความสำคัญต่อผลกระทบที่จะเกิดแก่ผู้ค้าปลีกรายย่อย รวมทั้งผู้ประกอบธุรกิจขนาดกลางและ

---

[90] Japan Civil Code , Article 709: " A Person who violates the rights of another intentionally or negligently is responsible to render compensation for harm arising therefrom."

[91] อัครพงษ์ เวชยานนท์. (2009). *การคุ้มครองผู้บริโภค*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://gotoknow.org/blog/akrapong/ 162690 [2009, January 25].

ขนาดเล็ก[92] ในการร่างกฎหมายฉบับนี้ ประเทศญี่ปุ่นได้นำแบบอย่างมาจาก EC Directive 85/374/EEC โดยคำนึงถึงธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กด้วย

2.4.5 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ความรับผิดทางสัญญา

การฟ้องร้องให้รับผิดตามสัญญานั้น ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยอาจฟ้องให้ผู้ผลิต หรือผู้ขายสินค้าให้รับผิดโดยอาศัยหลัก Express Warranty และ Implied Warranty หากสินค้ามิได้มีคุณลักษณะเป็นไปตาม Warranty ที่ให้ไว้

ประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Uniform Commercial Code)[93] (ต่อไปนี้ในวิทยานิพนธ์นี้ จะเรียกว่า U.C.C.) ได้บัญญัติข้อสันนิษฐานไว้เป็นคุณแก่ผู้ซื้อว่า หาก Express Warranty นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาต่อรองในการทำสัญญาซื้อขาย (Part of the Basic of the Bargaining) ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เข้าทำสัญญาเพราะเชื่อถือใน Express Warranty ของผู้ขาย ซึ่งผู้ขายมีหน้าที่ต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานนี้[94]

U.C.C. ได้บัญญัติหลักเกณฑ์รองรับ Implied Warranty ไว้ คือ

(1) สินค้าต้องมีความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์แห่งการซื้อขายกันทั่วไป (Implied Warranty of Merchantability) U.C.C. ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 2-314 ว่า สินค้าต้องมีความเหมาะสมตามสมควรแก่การใช้หรือบริโภคตามปกติธรรมดาและมีความปลอดภัยต่อการใช้หรือบริโภคตามสมควรด้วย[95]

(2) สินค้าต้องมีความสินค้ามีความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์แห่งการซื้อขายครั้งนั้น (Implied Warranty of fitness for particular purpose) ใน U.C.C. ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 2-315 ว่า หากในขณะทำสัญญาซื้อขาย ผู้ขายได้รู้หรือควรจะได้รู้ถึงวัตถุประสงค์แห่งการซื้อขายครั้ง

---

[92] อนันต์ จันทรโอภากร. *การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย*. อ้างแล้ว, หน้า 49.

[93] Uniform Commercial Code ประกอบไปด้วยบทบัญญัติต่าง ๆ 11 มาตราหลัก คือ มาตรา 1 General Provisions มาตรา 2 Sales มาตรา 2 A Leases มาตรา 3 Negotiable Instruments มาตรา 4 Bank Deposit มาตรา 4 A Funds Transfers มาตรา 5 Letters of Credit มาตรา 6 Bulk Transfers and (Revised) มาตรา 7 Warehouse Receipts, Bill of Lading and Other Documents of Title มาตรา 8 Investment Securities มาตรา 9 Secured Transactions (Online). Available: http://www.law.cornell.edu/uniform/ucc.html " [2009, December 13].

[94] อนันต์ จันทรโอภากร. *การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย*. อ้างแล้ว, หน้า 19.

[95] เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

นั้นของผู้ซื้อและผู้ซื้อได้เชื่อถือไว้วางใจในความชำนาญของผู้ขายสำหรับการจัดหาสินค้าที่เหมาะสมย่อมเป็น Implied Warranty ว่าสินค้ามีความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์แห่งสัญญานั้น

ความรับผิดทางละเมิด

ยุคศตวรรษที่ 18 การฟ้องร้องคดี Product Liability ตามกฎหมายลักษณะละเมิด โดยประมาทในสหรัฐอเมริกาอยู่บนพื้นฐานของหลัก Doctrine of Privity โดยผู้เสียหายจะใช้สิทธิฟ้องร้องคดีละเมิดโดยประมาทได้ก็ต่อเมื่อผู้กระทำละเมิดเป็นคู่สัญญากับตนเท่านั้น กล่าวคือ ผู้กระทำละเมิดมี Duty of Care ต่อบุคคลที่ตนเป็นคู่สัญญาด้วยเท่านั้น ดังนั้น ในกรณีผู้ผลิตสินค้าที่ผลิตสินค้าด้วยความประมาทเลินเล่อและได้จำหน่ายสินค้านั้นต่อไปยังผู้ค้าปลีกจะไม่ต้องรับผิดต่อผู้เสียหายซึ่งซื้อสินค้าไปจากผู้ค้าปลีกเนื่องจากไม่ใช่คู่สัญญาต่อกัน กรณีดังกล่าว จึงก่อให้เกิดปัญหาการให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย ต่อมาเมื่อนโยบายการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ในคดีเกี่ยวกับ Product Liability การนำหลัก Doctrine of Privity มาใช้ได้ถูกลดความสำคัญลงไป[96]

แม้มีความพยายามที่จะลดข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายจากสินค้าอุปโภคบริโภคมากขึ้น แต่ก็ยังมิได้มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ในช่วงปี ค.ศ. 1930 ถึง ค.ศ. 1960 นักวิชาการและศาลในสหรัฐอเมริกา ได้พยายามหาแนวทางและเสนอที่จะนำหลัก Strict Liability ขึ้นมาใช้ในคดีละเมิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง โดยความเห็นหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากคือ ความเห็นของผู้พิพากษา Roger Traynor, California Supreme Court[97] ตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 เป็นต้นมา ศาลของมลรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาก็ได้นำหลัก Strict Liability มาใช้แทนหลักความประมาทเลินเล่อ[98]

---

[96] อนันต์ จันทรโอภากร. ***การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย***. อ้างแล้ว, หน้า 21-22.

[97] *Escola v. Coca Cola Bottling Co. of Fresno, 24 Cal.2d 453, 150 P.2d 436 (Cal.1944), 253,(1953).* คดีระหว่าง Escola v. Coca Cola Bottling Co.,(1953) โดย Roger Traynor ให้เหตุผลอธิบายว่า การพิสูจน์ว่าผู้ผลิตประมาทเลินเล่อนั้นทำได้ยากมากและเป็นภาระอย่างยิ่งต่อผู้เสียหาย หลัก Strict Liability จะทำให้เกิดแรงจูงใจให้มีการผลิตสินค้าที่ปลอดภัยสู่ท้องตลาด ผู้ผลิตเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุดที่จะป้องกันความเสียหาย หรือที่จะทำประกันภัย หรือกระจายภาระต้นทุนของความเสี่ยงโดยการกำหนดราคาสินค้า และผู้ผลิตคือคนที่ชักจูงให้ผู้บริโภคไว้วางใจและคาดหวังว่าสินค้าที่ผลิตขึ้นนั้นมีความปลอดภัย ดังนั้น ภาระจึงควรตกอยู่กับผู้ผลิต

[98] อนันต์ จันทรโอภากร. ***การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย***. อ้างแล้ว, หน้า 22-23.

ในปี ค.ศ.1965 สถาบันกฎหมายแห่งอเมริกา (American Law Institute) ได้บัญญัติรับรองหลัก Strict Liability ไว้ในคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด (ฉบับที่ 2) (Restatement (Second) of Torts) (ต่อไปนี้ในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า Restatement (Second) of Torts) ในมาตรา 420 A[99] ได้ถูกนำไปใช้ตัดสินคดี Product Liability ของศาลในมลรัฐต่าง ๆ

ปี ค.ศ. 1979 กระทรวงพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกาจึงได้จัดทำมาตรฐานกฎหมาย ความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Model Uniform Product Liability Act 1979) ขึ้น โดยมีความมุ่งหมายที่จะรักษาสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้ผลิต/ผู้ขายสินค้ากับผลประโยชน์ของผู้บริโภค[100] และเพื่อลดความแตกต่างของกฎหมายของมลรัฐต่าง ๆ แต่ก็ไม่ได้รับความนิยมนำไปใช้เท่าที่ควร[101]

ปี ค.ศ. 1992 สถาบันกฎหมายอเมริกัน (American Law Institute) ได้เริ่มโครงการปรับปรุงกฎหมายลักษณะละเมิดใช้เวลาดำเนินการประมาณ 5 ปีโดยเสนอคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 3 : ความรับผิดในสินค้าไม่ปลอดภัย (Restatement (Third) of Torts: Product Liability) ซึ่งมีความหนาถึง 386 หน้า เนื้อหาได้รวบรวมและสังเคราะห์แนวคำพิพากษาของศาลต่าง ๆ ในคดีเกี่ยวกับ Product Liability ให้เกิดความชัดเจนรวมทั้งเสนอแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา[102]

---

[99] Restatement of Torts (Second), S.402A provides : "Special liability of Seller of Product for Physical Harm to User or Consumer

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the user or consumer or the his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

(a) the seller is engaged in the business of selling such a product, and

(b) it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold.

(2) The rule stated in Subsection (1) applies although

(a) the seller has exercised all possible care in the preparation and sale of his product, and

(b) the user or consumer has not bought the product from or agreed into any contractual relation with the seller."

[100] อนันต์ จันทรโอภากร. *การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย*. อ้างแล้ว, หน้า 27.

[101] Willibald Posch. (1993). International Product Liability (Online). Available : http://themis.edu/ibll/Prodiiabhtml/ Posch.html [2009, January 25]. อ้างถึงใน อนันต์ จันทรโอภากร. *การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย*. อ้างแล้ว, หน้า 25 .

[102] เรื่องเดียวกัน, หน้า 29-30.